Ч. 1 (11.342). Львів, вівторок 1. січня 1929. Oplata pocztowa opłacona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 15 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Американський кредит і Господарська Рада в краю.

(Стаття з Америки.)

I.

Вступ — Господарське життя Злучених Держав. — Заграничне інвестування капіталу. — Розбудова краєвої індустрії. — Заграничча торговля і ринки збуту. — Фінансування господарського життя. — Національний прихід.

Факт виповідження кредитів нашим господарським установам находить мало зрозуміння не тільки серед американських українців, але ще менше в американців, котрі звикли дивитися на підприємства або як тут кажуть на „бізнес“, з чисто аполітичного становища. Колиб на примір федеральний банк в Злуч. Державах відмовився від дисконтовання векслів чи цінних паперів котрому із банків, які ведуть законний бізнес у краю, то це був би такий „слон“, що вся преса, суди і публична думка загулілаб з обурення іззa такого страшного нарушення конституції.

Як бачимо то факти, які в одному краю є на порядку дня, звичайним „хлібом насущним“, вдругому краю вважаються найбільшим злочином нарушення індивідуальної свободи.

Шукаючи здорового виходу з приводу виповідження кредитів, майже вся наша преса доходить до такого заключення:

1. Кредит для наших господарських установ повинен прийти з Америки*).

2. Для переведення раціональної господарської відбудови краю створити Господарську Краєву Раду.

Заходить питання, наскільки реальними є оба кличі, чи дійсно може американська іміграція дати таку допомогу краєві, та чи потрібним є створення Господарської Ради, яка велаб провід у відбудові та намітила її пляни.

Про Америку знають у нас дуже мало. Тому конечним е подати щонайменше дуже побіжно відомости про її господарське життя зокрема про ті форми, які нас можуть найбільше цікавити.

Злуч. Держави Америки це в теперішний час одна з наймогутніших держав світа. Правда, до війни Америка була довжником Европи майже на 4 міліярди долярів. Після війни до року 1927 Америка інвестувала за границею майже 20 міліярдів, з чого половина припадає на довги европейських держав з часів війни, а друга половина це позички на господарську відбудову. Одна Німеччина позичила від Злуч. Держав біля 2 міліярди дол., з чого 900 міліонів пішло на стабілізацію німецької марки, а решта на відбудову німецької індустрії. Решта грошей майже один міліярд річно іде в Канаду, Китай, Південну Америку та інші краї. Процент від інвестованого за границею капіталу виносить приблизно один міліярд дол., або майже пять разів більше як виносить цілий державний бюджет Польщі.

Попри заграничні вклади не забуває Америка і про розвій домашньої індустрії. Так в 1925 р. пішло на розбудову домашних підприємств 6.8 міліярда, в 1926 р. вже 7.2 міліярдів, а в 1927 р. 9.9, або пересічно річно 7.05 міліярда йде на розбудову американських підприємств, які своїми товарами закидають світові ринки.

Заграничча торговля Злуч. Держав зі 120 міліонами населення виносила в 1927 р. 4.486 міліонів експорту і 4,185 міліонів імпорту, або округло біля 9 міліярдів в той час, коли заграничча торговля Радянського Союза зі 144 міліонами населення виносила всего 649 міліонів дол. (303 міліонів експорт і 346 міл. імпорт 1926 р.). Сказав колись Гете: Кажуть, що числа правлять світом; однак це є певне: вони вказують як ним (світом) правлять. Коли хочемо зрозуміти, чому стільки капіталу йде в Німеччину, Канаду, Півн. Америку то вистарчить поглянути на слідуючі числа заграничної торговлі:

Заграничча торговля Злуч. Держав, 1927.

(в міліонах долярів)

Край	Експорт	Імпорт
Вел. Британія	927	383
Німеччина	481	200
Острів Куба	155	256
Рад. Союз	64	12
Польща	4	майже 4

В останньому році на перше місце вибивається Канада та Півн. Америка. Після статистики секретаря торговлі в Вашінґтоні, виносила торговля з Україною в 1923 р. біля 7 міліонів дол. Від цього часу Україна не виступає окремо, але втягнена в статистику цілого Рад. Союза.

З цего виходить ясно, де лежать ринки Америки і чому вона не спішиться з визнанням Рад. Союза.

Як бачимо, то своїми інвестиціями за кордоном, своїм майном та заграничною торговлею, Америка перейшла всі держави світа. Заходить питання: хто переводить фінансування цеї ґіґантичної господарської машини, цих соток тисяч підприємств?

Це роблять американські банки в числі понад 30.000 з капіталом понад 68 міліярдів дол.

Звідки береться ця сила капіталу?

Після обчислень Інституту А. Гамільтона виносив прихід цілої американської нації в 1927 р. 94 міліярди дол., з чого 86 відс. зуживається на прожиття, а 14 відс. остає як ощадність. Ці господарські ощадности йдуть якраз на розбудову господарського життя краю і за кордоном. Іншими словами праця населення злучена з капіталом довели Америку до небувалого господарського розвою. На цьому однак Америка не спиняється, вона йде вперед могутним кроком, шукаючи нових шляхів для добробуту і щастя своїх горожан.

Д-р Володимир Галак.

*) Ми ставимо цю справу так, що в першу чергу рахуємо на власну самопоміч (ощадности, кредитова кооперація), а попри те надіємося і на кредити з Америки (на купно землі і більші інвестиції). — Ред.

Закордонний політичний огляд.

Політичний біланс старого року. — В Европі. — В Африці. — В Азії. — В Америці. — Загальне положення і вигляди на рік грядучий.

Берлін, 27. грудня 1928.

I.

Добре є в хвилині перелому старого року з новим оглянутись хвилинку на пройдену недавно світову політичну дорогу. З такої ретроспективи в минуле повиявляються певні перспективи в майбутнє і політичне завтра починає чи тут чи там виявляти свої маркантніші обриси. Починаючи з **Европи** бачимо, що рік 1928 залишає Лігу Націй ще в цілости і при життї. Пленуми і Рада Ліги відбули свої програмові зїзди і робота цілої інституції розвивалась аж надто уже рутинованим ритмом. Проте, якихнебудь більше поважних міжнар. конфліктів Ліга не важилась зачіпати. Не говорячи уже про всю безсилість Ліги супроти таких конфліктів як наприклад англьо-радянський чи англьо-американський. Ліга не була в силі залагодити, хочби польсько-литовського конфлікту і ні в одному випадку не зуміла полагодити пекучі проблеми нац. меншостей. Як і в попередніх роках так також у 1928 р. не вдалося принести до Ліги ні Америки ні СРСР і ось так — помимо всіх претенсій Ліга не є **тим трибуналом,** де народи світа моглиб безкровно вирівнювати свої поважні непорозуміння.

Скрізь у світі зріс за 1928 р. ресентимент проти цеї інституції й щораз більше дискутується можливости, щоби перетворити Лігу також де юре на те, чим вона є де факто, отже організацією франко-британійського европейського замирення з виразними протиамериканськими і протирадянськими тенденціями.

Поминаючи держави сталого мира, як от Данію, Голяндію, Швецію, Норвегію, почасти Финляндію, Еспанію і Португалію — ціла европейська політика проявилась в 1928 р. головно в „хуртовиннім пятикутнику“ — поміж Льондоном-Москвою-Берліном-Римом-Парижем. Основою для політ. розвитку в цьому пятикутнику була англьо-радянська контроверса. З огляду на неї Англія провадила в Европі **політику замирення.** Потягнула найперше в обсяг своїх впливів **італійсько-балканський політ. бльок.** Потім за допомогою франко-брит. пакту цілий французький бльок, отже **Франція-Мала Антанта-Польща-Балтик.**

Робота брит. дипльоматії намагається під сучасну хвилину вирівняти суперечности поміж франко-італійськими державними групами. Мета тієї роботи очевидна: поставити Европу над відьчасним дротом, на сторожі проти СРСР, щоби мати вільні руки в кольоніях і проти Америки. На випадок побіди Англії-Европи над СРСР зявлялись постійні чутки про своєрідну концепцію „створення української держави на Лівобережі“ зі столицею в Харкові. Становище українства до цеї концепції може бути тільки одно: абсолютно неґативне. Певні трудноші в роботі брит. замирювання Европи справляє ситуація Німеччини. Але й тут британійська політика намагалась, — починаючи ще з Льокарна в 1924 р., — також в 1928 р. втягнути Німеччину в брит. дипльоматичну сітку. Останнім етапом тієї роботи є репараційні переговори, що почнуться в найблизчому часі і які вирішать остаточне міжнар. положення німців.

В загальному бачимо, що з упадком ідеї европ. пацифістичного замирення через Лігу Націй приходить інакше замирення, а саме британійське, цілком непацифістичне.

II.

Африканська політика в 1928 р. позначується двома моментами: **Поперше,** щораз швидше поступає розбудова залізниці, що сполучить Капштад з Каїром. Це т. зв. **„Kap-Kairo idee“.** Залізниця та проходить крізь цілу Африку простою лінією з півдня на північ і звязує маси східньоафриканських брит. посілостей в одну компактну цілість. З Каїра ота лінія британійського руху повертається різко на Схід, біжить скомплікованою комунікаційною сіткою через Палестину, Трансйордан та Ірак в напрямку злуки з британійськими посілостями в обох Індіях, а звідтіля через Малаю, щоби скінчитись в Австралії і Новій Зеляндії. Ту велитенську дугу британійських посілостей, вигнуту сильним луком до півночі прорвано в 3 місцях: 1) визвольний єгипетський рух; 2) арабський націоналізм т. зв. **вагабізм,** що заявляє претенсії на панування в Іраку, Палестині і Трансйорданії; 3) — вже в Азії — Персія.

1928 р. приніс пригноблення Єгипту (розпуск парляменту під натиском Англії на 3 роки, самодержавіє короля Фуада) і теж в останніх часах приборкання вагабізму. Одначе самої проблеми ті міри не вирішили. Відносини зараз через те загострились і це тим більше, що по боці єгиптян, арабів і персів станула — розуміється — Америка! З Єгиптом Америка переговорює як зі суверенною державою ні трохи не турбуючись „британійською доктриною Монро“. Подібно як в 1922-23 р. підчас великої контроверси фунта і доляра на мезопотамських ропних теренах, так теж нині знова долар висуває вожда вагабітів Ібн Сауда зі своїми претенсіями... Нарешті-ж в Персію вложено в 1928 р. нові долярові позички.

В загальному приходиться сказати, що коли в Европі помітно облагодження англьо-радянської збройної контроверси, то в Африці кидається в вічі зріст англьо-американського противенства. Британійці намагаються також зробити собі в Африці „чисте поле“ і усунути на час інших конкурентів. Ось так бачимо як **другий визначний момент** в тім просторі, часове управильнення питання **Танжеру** й вирівнання европейських суперечностей в **Абісинії,** отже — як ми це до певної міри помічаємо в Европі — залагодження франко-італійського противенства також на африканськім ґрунті.

III.

1928 р. приніс Азії **пять** незвичайно важливих моментів. Всі вони разом ні трохи не знаменують замирення світа. Найважнішим фактом минулого року є **побіда національної китайської революції** — отже розбиття прав і концесій чужинців. Найболючіше це вдарило по Англії та Японії. Особливож по Англії, бо Японія тримається на протязі цілого минулого року в спокійній хоч і дуже у важливій резерві. Втрата китайських концесій означає обмеження вивозу до Китаю, зменшені заробітки, збільшення безробіття. Англія булаб ще поборолась з побідним китайським націоналізмом, колиб не те, що Америка визнала революційний уряд націоналіста Чан-Кай-Шека як леґальний. Крім цього, заключивши з Китаєм торговельний договір, Америка почала заливати Китай своїм товаром — усе на величезну шкоду Англії.

Безпосереднім наслідком цих китайських подій було заключення франко-британійського союзу. Англія **мусить** мати в кольоніяльних просторах свобідні руки не тільки з огляду на Китай. Адже ж **в Індіях рух визвольників - сварадживістів відніс в 1928 р. чергові побіди.** Тут переведено побідний бойкот проти брит. комісії Сімонса, що мала надати Індіям новий устрій. Під натиском індійського бойкоту комісія мусіла переформуватись і звузити круг своїх компетенцій...

ширше. Але Індії — системом! А їх сума, в усіх закутках Імперії примушує Англію як мога швидше змірятись є обома великими зовнішньо-політичними противниками, щоби мати змогу знова міцніше стягнути розхитані визання Імперії.

З черги, **реформи короля Амануллн в Афганістані** викликали революцію, яка поставила в Азії СРСР знову проти бритійців. Це загострення справи в Афганістані тим більше тривожне, що тутже, в близькім сусідстві **шах Персії Різа-Хан** вспів з 1928 р. **розбудувати (за допомогою Америки) ще більше свою самостійність**, розриваючи остаток цілковито широку дугу Індоокеанського брит. стану посідання.

Нарешті — як цятий момент в найбільшім розвитку — побіда національної китайської революції відкинула більшовиків від Китаю, що було одною із богатьох причин **росколу поміж більшовицькими вожаками з СРСР**. Але 1928 р. не приніс в СРСР якихось виразних політичних рішень. Уся політ. боротьба кипить там в підземеллі, змагаються за владу щось 3 чи аж 4 комуністичні фракції і разом з тим країна економічно щораз більше нужденіє. Цей роскол і економічна скрута — ось одинокі причини, що улекшують Англії організацію зовнішньо-політичної оборони. З другого боку світлішим моментом в радянській політ. пустині є можливість американсько-радянського зближення, як організація проти британського наступу.

IV.

Але тим ми зачіпаємо **політичний 1928 рік Америки**. Бачимо тут за цей рік 4 замітніші явища: 1) Вибір нового президента Гувера; 2) пакт Келльога; 3) фантастичний просто підбій південної Америки; 4) можливість радянсько-американського зближення. Всі ті чотири явища звязані в одну нерозривну політ. систему і всі позначують одно: американський підбій світа. Вибір республиканського Гувера означає політику економічної експанзії, безоглядне домагання воєнних боргів, морські зброєння. Щоби та економічна експанзія мала підготовлений грунт і щоби ніхто не міг боронитись — дарують світу пакт Келльога. Виклятіє війни! Але що залиття Південної Америки лявіною долара (за 1928 р. — тільки 3 і пів міліярда) було отвертим вломом в економо-політичну сферу Британії і викликало франко-британський оборонний пакт, то у відповідь Америка почала снувати в Москві підхоплені нитки радянсько-американського порозуміння. Разом з тим — зовсім як Англія в Африці в справі Танжеру, так теж Америка з Південній Америці намагаються мати „чисте поле" і за допомогою аж десятих рук розриває Болівію і Парагвай, що наскочили на себе погрожуючи собі війною. Власне: у Вашінгтоні примушено Болівію відступити. — В загальному бачимо за 1928 р. сильний зріст американського „пацифістичного імперіялізму", що є в своїм ефекті неменше загрозливим від отвертого імперіялізму зброї.

V.

Минає старий рік. Підходить новий. 1929 р. приніс загострення суперечностей, обрися майбутніх світово-дінамічних колізій, звелинами навіть дуже гостре вияснення пробдем. Як серед ночі блискавка роздирає глуху ніч і на один миг яскраво освітлює краєвид, так теж в 1928 — в політиці було декілька таких моментів, що виявили усе те, що робиться і підготовляється в політичних кутіках. Такою блискавкою серед сліпої ночі було цілком несподіване відкриття франко-британського пакту. Такою блискавкою був американсько-китайський договір, болівійсько-парагвайський конфлікт і т. д. і т. д. 1928 р. віддалив по суті цілий світ від можливостей замирення. На скільки 1929 р. зближить за те світ до — війни?

Зенон Пеленський

За океаном.

Протестаційні віча і збори.

Всі американсько-канадійські українські часописи переповнені звідомленнями з протестаційних віч і зборів, які уладжують по всіх осередках української еміграції ріжні товариства й установи або спеціяльні комітети. На зборах ухвалюють протестаційні резолюції проти того, що було у Львові, які висилають до урядів та амбасадорів ріжних держав. Понадтим збирають жертви на політичних вязнів, інвалідів, то-що.

Збірки на „Рідну Школу".

Масовий вічевий рух, що розвинувся тепер в Америці, відбився менше корисно на збірковій акції в користь „Рідної Школи", яку переводить старокраєвий делегат п. Лев Ясінчук, бо вічевики складають свої жертви головним чином на політичних вязнів і т. п. Всеж таки на вічах у Пітсбурщині, на яких промовляв п. Ясінчук, зложили українські громади 1.835 долярів на потреби „Рідної Школи" в Галичині.

Поворот Січинського.

Мирослав Січинський, що провів кілька місяців на Радянській Україні, виїхав уже звідти з поворотом до Америки. Він переїхав Сибір і Китай, а звідти вертає пароплавом до Злучених Держав.

Новий український силач в Америці.

До Ню Йорку приїхав з України новий силач, моряк Кириленко, що визвав усіх відомих силачів-борців на змагання.

Фільма „Тарас Бульба".

Українську історичну фільму „Тарас Бульба", що її виготовлено в Німеччині, висвітлюють тепер в Америці у всіх тих містах, де є більші скупчення наших людей. Тепер „Тарас Бульба" йде у Філядельфії.

На Соловецьких островах.

Карна кольонія на Білому Морі.

Епископ д Ербіні Т. І., директор Східного Інституту, оповідає про важке положення і знущання більшовиків над засланими на Соловецькі острови (на Білому Морі) таке:

В Европі не можна уявити собі тих мук, на які виставлені засланці на далеких островах. Священики тяжко мучаться в тюремних мурах, голодують і дрожать зі страшного зимна в одежі, яка зовсім не заслугує на таку назву. Духовні, що у вохких келіях набули ревматизму, мусять сторожити складів дерева. На острові є такі тюрми, де в одній темній та вохкій келії томиться по 70 священиків. У таких келіях є одно вікно, яким провітрюють келію один раз в день і лише 20 мінут. Богатьох священиків, які ждуть безнадійно судової розправи, тюремні власти перекидають з одної тюрми до другої.

Один з таких священиків писав до епископа д Ербіні: „Вже більше як місяць сплю на твердій долівні, бо ліжка в келії нема. Деякий час був зі мною ще один священик. Тоді ми мусіли спати на однім ліжку на переміну: і так один спав на ліжку від 7. год. вечером до півночі, а другий від півночі до ранку. Підчас мойого транспортування на Сибір одержав я тепле накривало, білля і пару чобіт. Але недовго прийшлося користуватись мені власним одінням, бо вже по трьох днях відобрали все.

Вже в XVII. віці московський чернець Дамаскин писав так про Соловецький монастир. Це країна, що самою своєю назвою пригадує щось страшне. Довгі зимові ночі й коротке літо не дають найменшого відпочинку. В літі хмари комарів і рої ос переслідують людей. Громади мев, що гніздяться на Соловецьких островах, не дають людям спокою. Нині більшовицьке правительство уладило на цих далеких, зимних островах карну кольонію для „злочинців".

На островах проживає тепер 11.000 вязнів, між якими є богато й звичайних, кримінальних злочинців. Побіч них живе 12 епископів, богато православних священиків зі своїм митрополитом, 18 католицьких священиків і сотки католицьких вірних. На цих островах проживає на засланні також богато католицьких і православних черниць. Таке важке, нестерпне положення спричинює між засланцями велику смертність. Минулого року померло там 3,214 нещасних засланців.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Стрижене — голене.

Не було мене кілька днів у Львові і вже цікавий був чоловік, що в коханім місті цікавого сталося. Воно так досі бувало, що як тільки я де виїхав, то за той час завсіди траплялась якась новина: атентати, ревізії, трагедії, приватні чи політичні порахунки, ручні дискусії, а вже що найменше катастрофи автомобілів, трамваїв або банків. Нині вертаю я в свояси і на перше моє питання:

— Що нового? — дістав відповідь:

— Нічого.

Я був огірчений на столицю нашої країни, що тим разом нічого мені не приготувала цікавого.

А всеж таки!...

Вистарчило мені перейтися трьома вулицями, здибати двох знайомих і поговорити з ними одну мінуту, а переконався я, що таки за час моєї неприсутности сталося дещо, про що можна написати. Мої знайомі запевнили мене, що про це можна написати більшу повість як „Курилася доріженька", а навіть заголовок придумати: „Сварилася Україна", але я з цього не скористаю. Я напишу собі малий фейлетон.

Отже...

Відбувся у Львові збір „Союза Українок".

Пройшов би він був незамітно, як усі наші важніші збори, якби не самі учасниці, які зробили цей збір цікавим, повним серце-підкидаючих епізодів.

Почалося з того, що львівська українська преса не вислала своїх справоздавців. Відома загально річ, що присутність часописних референтів дуже вже невправних промовців, забиває настрій і витворює офіціяльну атмосферу. Власне, щоби цю офіціяльщину оминути, часописні референти не прийшли.

Тому був свобідний, веселий настрій.

Одна з пань сказала собі півголосом:

— Голене!

Друга почула це, хитнула головою і не згодилася.

— Ні. Стрижене.

Перша, справедливо обурена, що хтось має іншу думку, встала і сказала вже голосно:

— Отже голене.

А друга, свято переконана про свою рацію, відповіла з притиском:

— Заявляю, що стрижене.

Кожна людина, де вона жилаб і що вона не робилаб, має своїх приклонників. Мала їх і прихильниця „голеного" і прихильниця „стриженого". Отже зірвалися дві партії зі своїх місць і почали:

— Стрижене!

— Голене!

— Стрижене!

— Голене!

— Стриж... Стриж... ж-ж-ж!

— Гол... Гол... Гол... Голе... голе... не... не... не!

Серед спокійної річевої дискусії пройшов перший день нарад, лишаючи незатертий спомин у душах учасниць.

Галактіон Чіпка.

Ріжні вісти.

ДИМІСІЯ ПУАНКАРЕ. — НАСЛІДНИК ШЕРОН?

Запевняти, що 2. січня, себто по ухваленні бюджету, Пуанкаре зложить теку премієра. Є це і звязи з ліквідацією посольських діет. Пуанкаре є проти підвишки. Більшість міністрів із мін. скарбу Шероном за підвишкою. Наслідником Пуанкаре був би Шерон.

Останні телеграми повідомляють, що Пуанкаре сказав у кулуарах парляменту, що не подасться до димісії, але навпаки, буде домагатися, щоби дня 10. січня палата почала велику дебату над заг. політикою уряду. Здається, що члени уряду будуть згідні з Пуанкаре та заждуть на вердикт Зібрання, який мабуть буде прихильний для уряду.

ПОДОРОЖ БИРДА ДО ПІВД. БІГУНА.

Бирд повідомив радіотелеграмою уряд маринарки Зл. Держав, що його експедиція натрапила на ледову запору, вищу між машт водного корабля. Експедиція є тепер 2400 миль від найближчої людської оселі.

В МЕКСИКУ НЕ ХОЧУТЬ ГУВЕРА.

У звязи з плянованою подорожю президента Зл. Держав гурт мужчин і жінок пішов до ріжних редакцій, щоби запротестувати проти офіціяльної гостини Гувера. Вони належать до ліґи, що поборює імперіялізм Зл. Держав.

12 БОМБ В АРХИЕП. ПАЛАТІ.

У Медіолані в палаті архиепископа Тосі найшли пів години перед вибухом пекольну машину. Зараз переведене слідство найшло в тім самім будинку 12 бомб, разом получених. Рівночасний їх вибух висадив був би палату у повітря. На слід виконників замаху не впали.

УРЯД СХС ПОДАВСЯ ДО ДИМІСІЇ.

През. ради міністрів СХС Корошец подався до димісії з цілим урядом. Рішення в справі димісії западе за 2—3 дні.

ПІДВИШКА ЗАЛІЗН. ОПЛАТ.

Спец. бюро залізничих реформ при польськім мін-стві комунікації опрацювало проєкт нових залізничих оплат. Нові зал. оплати будуть основно змінені; рівночасно буде зменшена скількість виїмкових тариф. Нові тарифи принесуть поважну підвишку зал. доходів. Згідно з обрахунками мін-ства доходи повинні збільшитися на 50 міл. із особового а 160 міл. з товарового руху.

ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ ЗАСУДЖЕНИЙ НА 10 ЛІТ ТЮРМИ.

В неділю, 30 грудня в процесі проти Войцеховського промовляв прокуратор Ніссельзон. Він сказав, що вже вдруге в Польщі чужинець, користуючися правом азилю, стріляв до представника чужої держави. Замах на Лізарева набирає спец. значіння, бо польський уряд після вбивства Войкова перестерігав, що проти таких ексцесів виступатиме якнайрішучіше. Від становища, яке займе суд, залежить відповідь на питання, чи обвинувачений мав право понезвіряти волю і маєстат Річипосполитої. Нарід, який сто літ не мав своєї державности, приносить тепер дбати найбільше про цю державність. Коли навіть найде богато співчуття для рос. емігранта, то передовсім повинна виявлятися журба за повагу й інтерес держави. Оборонець Недзяльський обвинув твердження прокуратора начеб Лізарев був урядовою особою й підлягав дипл. охороні. Обвинуваченого скривдили тим, що примінили до нього 15 уст. переходових приписів карн. кодексу, бо ні було ніяких наслідків замаху та не доказано, що через те інтерес держави потерпів шкоду. Обвинувачений зрікся останнього слова. В год. 10.40 веч. окр. суд видав присуд, який засуджує Войцеховського на основі уст. 49, 453 і 15 переходових приписів до карного кодексу на 10 літ тюрми із зарахуванням арешту від дня 1. травня 1928. Мотиви присуду оголосить 14. січня.

По широкому світі.

У північнім Китаю поширюється чума в такою силою, що мільйони населення загрожене голодовою смертю.

Зголошені трактати Китаю з Голландією, Швецією, Данією та Португалією кажуть, що ці чотири держави зрікаються своїх прав екстериторіяльности від 1-го січня 1930 р.

Головою румунського парляменту вибраний Поп (бувший премієр), а сенату Врату, ректор університету в Яссах.

Представник Румунії в Лізі Націй Тітулеску мав довші конференції з болгарськими міністрами і заявляє, що всі спірні пункти Румунії з Болгарією вирівнані і обі держави ввійшли в стадію добрих відносин.

НОВИНКИ

— **Випозичальня книжок „Ізмарагд“** перенесена до нового льокалю при вул. Косцюшка ч. 5, І. поверх, відкрита кожного дня від 9—1 і 3—7.

— **Рідношкільна Ялинка.** Свято Ялинки „Рідної Школи“ відбудеться вівторок 1. січня 1929 р. в 4. год. пополудні перед церквою св. Юра. Цього року випаде воно значно величавіше, ніж минулого. Ялинка буде на 15 метрів висока, рясно освічена синіми і жовтими електричними лямпочками. Імпонуючий вид. У програмі свята входять промови й хори, мужеські й дівочі, найновіші композиції наших коляд. При ялинці продажа прикрас на деревце. Ялинка стоятиме цілі Різдвяні свята і буде освітлювана в часі свят кожного дня в полудне в 12. год. і пополудні від 4—5. Продажа прикрас на ялинки стиме також на ярмарку „Рідної Школи“ 2. і 3. січня цілий день в школі при вул. Мохнацького 12. І. поверх.

— **Не розуміють української мови.** Адвокат д-р Генрик Найбергер у Львові, вул. Понінського ч. 4 і фірма М. Фіхтерле, фабрика рільничих машин у Простейові не розуміють по українськи і тому зажадали в спорі до ч. чин. Од. І. в 379/28 перед Окружним Судом у Стрию, аби їм предложено польський переклад відповіді на позов внесеної по українськи. Звертаємо увагу наших селян, що є досить багато українських адвокатів і вони не повинні іти до таких панів, що не розуміють їх мови, бо наслідком непорозуміння може справа піти зле. При цій нагоді звертаємо увагу, що фірма Фіхтерле, що торгує рільничими машинами, засипує наших селян своїми агентами. Купувати у фірми та у її агентів, що не хочуть розуміти нашої мови, небезпечно, бо з цього виходять непорозуміння і ріжні процеси. Є досить своїх фірм.

— **Ще не втихли.** Пишуть нам зі Станиславова: Дня 28-го грудня переходив вул. Собіського наш студент Забавський у „мазепинці“. На нього напало двох польських корпорантів і вдарили його совгами в голову так, що ранили його біля лівого ока й повалили на землю. Коли вони почали втікати зустрілись з нашими студентами, які станули як слід в обороні побитого. Раненого оглянув лікар, а справою занялася поліція.

— **Податок від нерухомости.** Львівський магістрат пригадує під новий рік мешканцям міста розпорядок з 12. березня 1928, що ті, які платять державний податок від нерухомости повинні повідомляти магістрат до 30 днів про підвишку комірного або про факт, коли ціна комірного умовлена чи плачена є вища від ціни поданої і від тої, від якої комірних платить податок.

— **Комірне на січень** буде зм'нене тільки для мешкань однокімнатних з кухнею або з нею. За них треба буде платити 6 проц. підвишки, так, що їх комірне зросте до 61 проц. передвоєнного. Отже коли взяти за підставу 100 кор. комірного з червня 1914, множник для цих мешкань буде 69.05. До цього треба ще додати „таксу каналову“ по 25 сот. від кожної кімнати та кухні.

— **Перемиські злодії.** Поліція переловила гурток вломників, що в Перемишлі та околиці очищували деяких громадян. Четверо з них Рачідевіч, Ванік, Гарасимець і Унгер сидять у вязниці. Двічі караний злодій з іншої „пачки“ Беднаш пострілений в часі утечі поліцаєм відставлений сильно ранений до шпиталя.

— **Природа лютує.** У північній Італії настали такі великі морози, що холод від них захопив аж на італ. Рів'єру. Понад П'явою перейшла хуртовина. Підземельний далекий землетрус вкрив морськими хвилями півострів Ая на Криму; під воду пішли також дві лодки з 30 рибалками.

— **Ріжні вістки.** Підчас Різдва в Берліні взивали 120 разів огневу сторожу. — Губернатор Константинополя оголосив примусову мобілізацію в віці від 16 до 45 літ на курси латинської азбуки, що трівятиме 4 місяці в 28 прилюдних школах. — За півтора місяця померло в Спол. Державах на грипу 10.000 осіб, а 250.000 є недужих. — Міжнародній союз воздухоплавства признав перелет „Графа Цепеліна“ від Лейкгерст до Фрідріхсгафен (6384.5 км), світовим рекордом. — Помер прибічний лікар папи Пія X. і Пія XI. Андреа Амічі. — Перестав виходити старий італ. денник „Ляворо д' Італія“: тепер він буде називатися „Ляворо Фашіста“. — У Мюнхені вбитий у зударі авта з поїздом один з найвизначніших нім. промисловців д-р Мартіні. — „Чудесна дитина“ екрану Джекі Куген, став уже молодцем, що приїхавши на гостинні виступи до Берліна до великого кабарету, занедужав наслідком різкої зміни клімату. — В Антверпені відкрила поліція курильню опію, ведену китайцями. — У Шікаго засудили двох італійців Петіті і Капелянo на 25 літ вязниці за те, що пірвали 10-літнього хлопця і домагались викупу від його родичів.

— **Смерть історика мистецтва.** Помер австрійський знавець мистецтва Теодор Фріммель у 75 р. життя. Він був одним з найвизначніших дослідувачів Бетовена і доби італійського Ренесансу. З його більших творів відомі „Підручник малярського мистецтва“, „Ґалерійні студії“, „Історія віденських малярських збірок“, „Студії про Бетовена“. Він був також добрим знавцем музики. Цікаве те що свою наукову та мистецьку карієру почав він від медицини.

— **Усміх щастя.** У Перуджії (Італія) виграв цими днями на льотерії бідний факіно (носій) Філіпо Басті, що має 50 літ і троє дітей 700.000 лір. Ця виграна була досить рідка. Кватерно (чотири числа) поставлене ним, вийшло точнісько, мов у сні.

— **Курси контрабанди.** Американська поліція доручила митним урядовцям обшукувати якнайточніше кожну американку, що вертається з Европи. Між молодим америк. жіноцтвом настала нова мода: бавитись у контрабандистки. Між ними є вже такі імена як Ґльорія Свансон, Ліліяна Ґіш, Поля Неґрі, які заплатили за цей спорт великі грошеві кари. Ню-йоркська поліція дістала інформації, що в Парижі істнують окремі „Курси контрабанди“, на які ходить здебільша американки, що хотіли би приїхати до рідного краю з якимсь недозволеним крамом. На цих курсах учителі грають ролю митних урядовців, а студентки пасажирок, які силкуються ріжними хитрощами скрити предмет заборонений митом. Навіть багаті жінки, які мали би оплатити мито, воліють почванитись своєю зручністю і перевезти дещо забороненого нелегально. Ця наука стає навіть модним спортом. Не диво, що жінки є кращими контрабандистами, ніж мущини і вони не від нині залюбки їх ошукують і часто для зовсім невинного спорту!

— **Життя як у фільмі.** У нім. місті Касселі цими днями поліційний агент спостеріг, як вломник добивається до одного дому. Він побіг за ним. Вломник утікав, а коли був у небезпеці ударив агента сильно пистуком у голову. Втеча продовжувалась. Коли оба були близько себе, вломник кинувся на агента і хотів його обезвбро̀їти. Тоді агент стрілив і вбив противника. Коли нахилився над ним, побачив, що ним був його — рідний син, про якого професію він не знав нічого. І тоді зрозумів, що син пізнавши батька у померках хотів перед ним утекти, а не стріляти в нього.

— **Жовта жінка в Америці.** У Спол. Державах підготовляють ревізію теперішніх суворих законів у відношенні до вїзду китайців і японців. Ці закони є в звязку з дуже своєрідними правами про підданство. Нині є становище таке: коли якийсь громадянин Спол. Держав жениться з китайкою або японкою і має з нею діти, тоді діти стають американськими підданими, але їх мати лишається чужинкою і вона не має навіть права вїзду до Спол. Держав. Хіба, що була би вчителькою і там могла виконувати свою професію. Зрештою азійське жіноцтво не має туди доступу. Навіть якби батько вмер, а дітьми піклувалась мати, вона не здобуває ще прав америк. громадянства, лишаючись надалі чужинкою. Право вїзду мають тільки жінки америк. громадян, коли є білої раси. З цього виходять такі дивогляди, що муж, американський підданий, обовязаний виконувати якусь державну службу в Америці довший час, мусить автоматично розлучитись з жінкою, що веде до фактичного розводу. Цю кривду супроти „жовтих“ жінок пробує тепер американське законодавство якось загладити.

Цінна праця.

Бібліографічний Показчик статтей по музейництву і мистецтву, поміщених у „Ділі“ в річниках І.—XLV. (1882—1927). Зібрали: **Василь Волицький, Богдан Кравців, Степан Охримович та Евген Ю. Пеленський,** стипендисти Українського Нац. Музея у Львові. Впорядкував **Е. Ю. Пеленський.** Львів 1928, стор. 97 арк. формату.

В наших руках один примірник цієї праці, що появилася коштом і заходом Українського Національного Музею всього в кількох примірниках, писаних на машині. Про вагу цього бібліографічного показчика не треба й казати. Він стане у великій потребі кожному, хто інтересується музейництвом і мистецтвом, зокрема українським, і схоче писати щонебудь на ці теми.

Матеріял, зібраний у цій праці (фейлетони, статті, замітки, а навіть важніші новинки), обіймає 1.300 чисел. Ця цифра говорить сама собою про богацтво музейного й мистецького матеріялу, розкиненого в нашому органі напротязі майже цілого піввіку (показчик обіймає також ті органи, що в часі закриття „Діла (рр. 1919—1923) виходили на його місці: Громадський Вістник, Громадську Думку, Українську Думку і Свободу, а також передвоєнний додаток до „Діла“ (в рр. 1911—1918) „Неділю“.

Зібраний матеріял з практичних оглядів (для лекшої орієнтації того, що заглядатиме до показчика), поділено на 11 окремих розділів: етнографія, археольоґія, мистецтво і культура, малярство, різбарство, архітектура, церковне мистецтво, музейництво (1. музеї, 2. виставки), архівознавство, книгознавство, наукові установи й особисте. В нутрі тих розділів заведено поділ річевий, декуди місцевий або часовий, а в списі малярів і графіків ужито поділу азбучного. При кінці показчика додано й поазбучний спис усіх авторів зазначених праць і заміток, наскільки вони були відомі й наскільки їх можна було розкрити.

Управі Нац. Музею і молодим науковим робітникам, що виконали цю нелегку працю (з них один сидить досі у слідчій вязниці!), належиться щире признання й подяка. Побажатиб, щоб „Діло“ в недалеке вже 50-ліття свого істнування дочекалося показчика всіх своїх статтей, фейлєтонів і заміток, бо такий показчик віддав би величезну прислугу всім українським робітникам пера, цілому українському громадянству. **І. Н.**

Український Город у Львові.

До Українського Громадянства!

Ще раз віднимається до Тебе, Українське Громадянство, найстарше у Львові і в краю українське руханкове товариство „Сокіл-Батько“. Ще раз звертається до всіх українських установ, до всіх свідомих, щирих українців, а також до руховиків та українських руханкових товариств за більшим одноразовим датком на викупно цілого великого, прегарного майдану враз із парком під „Український Город“ у Львові, що лежить побіч міського парку при стрийському шляху.

Шматок землі, закуплений іще перед війною, що його маємо в своїх руках, рішучо не вистарчає для теперішнього і майбутнього життя навіть львівських українців, не то для цілого краю. Бо не лише для „Сокола-Батька“, але й для всіх українських товариств, а передовсім для руханкових і спортових, має служити ця площа, себто майдан з парком, щоб здійснити великі слова нашого гимну: „В здоровому тілі — здорова душа, де сила — там воля витає“... Наш дотеперішній майдан, призначений на грище, рішучо за малий, а навіть непригожий на більші руханково-спортові виступи, змагання молоді і руховиків, або й на здвиги-фестини та інші покази національні маніфестації, як напр. на проектований ювилейний краєвий здвиг.

А маємо ось добру нагоду викупити те, що межує з нашим дотеперішнім грищем: це вкритий гарними деревами з хатою і будинками примежний парк-город, необхідний для здійснення нашого завдання. Власники тої примежної землі хочуть її нам продати. Ціна тої землі в найкращім місці новітнього Львова, побіч інших спортових майданів, доходить до 7.500 долярів, а на те за час півторарічної обновленої повоєнної збірки придбали ми вже около 2.500 долярів і цю суму вплатили ми вже майже в цілости співвласникам, які вже деякі пайки в тім майдані нам передали. А маємо небавом заключити ще (найдальше до 3-ох місяців) контракт купна з іншими спільниками і то безумовно до трьох місяців, як не хочемо, щоб ту для українського громадянства необхідно потрібна земля перейшла в чужі руки. А така небезпека дійсно нам погрожує.

На купно „Українського Городу“ складають свідомі українці, наші банки, фінансові спілки, кооперативи і всякі інші українські установи, отже й просвітно-культурні товариства: а саме бідніші від 2—10 долярів, а багатші до 50 (деколи і до 100) долярів, бо справа для всіх нас незвичайно важна й пильна. Від весни 1927 р., тобто за час обновленої повоєнної збірки, зібрано ледви одну третю часть ціни купна, себто 2.500 долярів. Мусимо доконче і негайно зібрати ще бракуючу решту, тобто 5000 долярів.

Добровільні датки, які прийшли до нас на наш поклик, це переважно жертви з самого Львова й кількох лише повітів Сх. Галичини. А тепер, коли ціла справа має загально-краєвий характер — тепер черга на цілий край, а також на наших закордонних братів, чи вони в Европі, чи за морем на американсько-канадійській землі, чи на горячих пісках сходу або полудня...

Закликаємо передовсім тих, що досі на „Український Город“ не дали нічого, але заразом і тих, що оплатили маленькі жертви в останніх роках, а може ще перед війною. Бо до викупна „Українського Городу“, як надіємося, схоче причинитися цілий український нарід, де він не жив би.

А коли сподіване прийде до нас небавом чи то на щадничу книжочку ч. 14.060 до Банку „Дністер“ у Львові, чи то до „Банк-у оф Монтреаль“ у Вінніпеґу в Канаді (бо й там має конто Товариство „Сокіл-Батько“), то певно ці щирі жертви не лише прискорять сплату великої ціни купна, але причиняться також до відбудови знищеної недавно на сокільському майдані гарної степениці вартости ок. 1650 дол., яка до тла згоріла з цілим руханковим приладдям в перших днях листопада 1928 р. наслідком підпалу незнаної руки.

Поіменний виказ жертводавців з років 1927—1928 буде оголошений в березні 1929 р.

Закордонні українські часописи просимо передрукувати цей поклик.

Старшина „Сокола-Батька“.

Театри.

Великий Міський Театр:

Понеділок 31-го, г. 7·30 веч. „Одна одинока ніч“.

Понеділок 31-го, г. 11. в ночі „Ніжки на стіл“ В. Раорта, велика новорічна ревія.

Вівторок 1-го, г. 3,30 попол. „Польський Вифлеєм“.

Вівторок 1-го, г. 7·30 веч. „Одна одинока ніч“.

Кіна.

„Аполльо“: „Людина снігу“ з К. Вайдтом.

„Лев“: „Приватне життя пані Олени“.

„Оаза“: „Червоний біс“.

„Палас“: „Шехерезада“.

„Фатаморґана“: „Останній усміх блазня“.

Дописи.

КАМІНКА СТРУМИЛОВА. В день 1-го листопада. — В память Маркіяна Шашкевича). Про наше життя просвітне і громадське якось ні словочка ніде не чути. Здавалосьби, що ми тут спимо сном блаженних. Та воно так не є. І ми живемо життям громадським і всі дорогі нам памятні дні обходимо по можности величаво. І цього року наше громадянство святкувало день 1. листопада за почином наших установ поминальним Богослуженням і торжественною панахидою за борців-героїв. До панахиди ставуло 7 священиків, а могилу, украшену квітами і терновим вінцем, окружили Сокали і Сокілки. Пропамятну мраморну таблицю, яку вмуровано минулого року за почином читальні на вічну память в церкві, обвішано рушниками і червоною китайкою. Могили наших борців, що спочивають у нас на Збужу, відвідується що-року в Зелені Свята процесіонально, де відправляється панахида і складають-

ся зінні. — Цього року дня 11. грудня обходили ми дуже гарно поминки незабутнього нашого діяча, будителя Галицької України Маркіяна Шашкевича, за почином філії „Просвіти“. В год. 10-ій відправлялась соборна Служба Божа, до якої ставуло 3 священиків. Потім ставуло до панахиди 12 священиків. Принагідну проповідь виголосив о. І. Курчаба, парох Вирова. Хор під управою дириґента п. Лехнюка настроював души всіх сумним настроєм. В год. 1-ій розпочалася в Народнім Домі академія в честь Маркіяна. Битком наповнена саля міщанами, селянами й інтелігенцією з провінції і місцевою висолухала програми концерту на що зложились добірні хори мішані і мужеські під умілою управою п. Лехнюка, дальше декламація дівчини-міщанки Лукашевської „Панахида“, Людмили старицькі і „Хлібороб“ Руданського студ. Б. Даниловича. П-і Годисова причинилася своєю грою і форт. акомпаніментом до соля п-ни Процикової і дуету дівчаток: Греченюк і Малиновсько до піднесення цього свята. Відчит про Маркіяна Шашкевича, доволі старанно оброблений, виголосив о. А. Годис, місцевий сотрудник, а відчит з нагоди 60-літнього ювилею Т-ва „Просвіта“ виголосив студ. Федько, який саме хвилю Маркіяновіх поминок підніс дуже зручно для віддання пошани нашому найважнішому товариству. Народнім гимном закінчено Академію. Свято це причинилося до піднесення патріотичного духа й оживило навіть приспані души. Признати треба, що камінецький хор своїм вишколенням заслугує на повне признання; праця п. Лехнюка дійсно велика. При нагоді цього свята збирано і в церкві і на Академії жертви на „Рідну Школу“. **Місцевий обсерватор.**

Чесько-українська видавнича книгозбірня.

Прага, грудень.

Vydavatelstvi cesko-ukrajinska knihovna“ — під такою назвою заснувалася з почину нашої землячки п-ні М. Омельченкової та п-ні Грдлічкової — чешки, редакторки Жіночої Ради. — Пані М. Омельченкова, можна сказати без прибільшення, єдина з українських жінок у Чехословаччині, що до цього часу поклала так багато праці на культурно-громадському полі, а зокрема на зближення українського й чеського жіноцтва. Її, на перший погляд, маленька праця, в ріжних чеських жіночих організаціях, яких вона є членом та лекції про українську жінку, вечірки-концерти, тощо, не пропала даремно.

Почавши з маленької праці, вона дійшла до такого реального діла, як видавництво чесько-української книжки.

Членами видавництва є лише жінки чеські та українські. На жаль, в даному випадкові, як не часто в нас буває доводиться ствердити оту негарну нашу рису — нерухливість. Тоді як чеське жіноцтво пішло радо до цієї справи — українське мовчить. Покищо одна з них — ініціяторка — пані М. Омельченкова є членом видавництва. Де ж решта, що прийшла би їй на допомогу?

За свій короткий час існування (3 місяці) видавництво вже встигло показати свою реальну працю. Ми бачимо тепер видану ним книжечку на чеській мові написану п-ею М. Омельченковою: **„Cesko-Ukrajinske stvky“** на 40 сторінок.

Загальне враження книжечка робить надзвичайно приємне. Зовнішній вигляд має бездоганний — видана дуже чепурно. Окладинка — праці п-і К. Антоновичевої — виконана по мистецькому — книжечка має 6 ілюстрацій.

Крім видання названої книжечки, видавництво не поставило своєю метою до цього часу видати такі книжки:

1) Карель Гавлічек Боровський: „Хрещення св. Владимира“, переклад Івана Франка (з ілюстраціями)

2) **Ukrajinsko-cesky slovnik.**

3) **Ukrajinska citanke pro Cechy (s obrazky).**

4) Збірник творів чеських письменників.

5) **Ukrajinsky Almanach.**

Поява книжечки: **„Cesko-Ukrajinske stykv“** ще зайвий раз нагадує нам українцям вітати **„Vydavatelstvi cesko-ukrajinska knihovna“** і допомогти йому в нелегкій розпочатій праці. Перша, а разом з тим і реальна підтримка з нашого боку — це поширити ідею видавництва. Друга — це вступити членом видавництва, що не лише допоможе самому видавництву, а й зблизить нас з чеським громадянством, від якого можемо багато дечого навчитись і ще більше скористати!

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Надія Сос-Лісовецька, студентка IV. р. медицини у Львові, померла 28. грудня ц. р. в 22 р. життя. В. Її П.!

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Учениці ІІ. Державної Семинарії у Львові уладжують з приводу 60-ти річного Ювилею „Просвіти“ концерт дня 2. січня 1929 року о год. 7. вечер в салі Музичного Інституту ім. Лисенка. Проситься о численну прияву. 1173 2 2

В неділю, дня 13. січня 1929 р. відбудуться в Дрогобичі (Народний Дім) о год. 10-ій перед пол.

Звичайні Загальні Збори Т. С. Т. „ПІДГІРЯ“

зі слідуючою програмою нарад:

1) отворення зборів,
2) відчитання протоколу з послідних Зборів,
3) звіт секретаря,
4) звіт скарбника,
5) звіт господаря, 1180 1) 1—1
6) звіти провідників поодиноких секцій,
7) звіт контрольної комісії,
8) уділення абсолюторії уступаючій Раді,
9) вибір нової Ради Товариства,
10) внески і запити.

Наколиби в означену годину не явилось приписане статутом число членів, Збори відбудуться о годину пізнше без огляду на число членів.

За Раду Т. С. Т. „Підгіря“ в Дрогобичі:

Голова: Шмігельський вр. — за Секретаря: Кульчицький вр.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“ В друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів. Ринок ч. 10.